

etiky a ponúka len vybrané varianty morálneho rozhodovania. Aj preto však perspektívne musíme tejto problematike venovať zvýšenú pozornosť.

Ku všetkým týmto problémom však musíme pristupovať z hľadiska časového horizontu, v ktorom sa podnikateľská etika rozvíja ako vedecká disciplína. V západoeurópskych krajinách sa etablovala v 80-tych rokoch nášho storočia, u nás až v rokoch 90-tych. O to cennejšia je práca slovenskej autorky, ktorá sa navyiac úrovňou vymyká z bežného rámca a spracovaním problematiky prevyšuje všetky doterajšie domáce publikácie z danej oblasti. Požiadavka zasadiť etickú činnosť do ekonomickej reflexie je v súčasnosti veľmi moderná a pokladá sa za účelový nástroj vytvárania imidžu podnikov. Podnikateľská etika A. Remišovej má však iné ambície. Kládce si otázku (a podľa toho formuluje aj ciele), ako možno priviesť ekonomiku k tomu, aby plnila svoju základnú funkciu ako vedomá služba životu. V chápaní ekonomiky sa autorka vracia k pôvodnému Aristotelovmu videniu a prispôsobuje mu ukotvenie podnikateľskej etiky ako integračnej vedy, ako funkčného a potrebného nástroja, ktorý k dosiahnutiu tohto cieľa má a môže aktívne prispieť.

Eva Smolková

PhDr. Eva Smolková, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
SR

EURÓPSKE POLITICKÉ A PRÁVNE MYSLLENIE

ALEXANDRA KRŠKOVÁ: Kapitoly z dejín európskeho politického a právneho myslenia. VO Právnickej fakulty UK, Bratislava 1997, 303 s.

Cieľom publikácie, ktorá vyšla vo Vydavateľskom oddelení Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, je originálna a systematická analýza dejín politických a právnych ideí, ktorá má podnietiť k samostatnému mysleniu. Tomu nesporne napomáha množstvo pôvodnej a preloženej literatúry, ako i resumé ku každej kapitole publikácie.

Problematika je rozdelená do desiatich kapitol. Prvé kapitoly sú venované kolíske európskeho politického a právneho myslenia, gréckej filozofii a filozofii Ríma. Práve tu nachádzame prvé úvahy o ideálnom štáte, ako i o formách vlády, smerujúce k tomu, aby ľudia žili cnostne, a tak naplnili svoje poslanie.

Koncentrácia myšlienok gréckych filozofov bola nepochybne základom, na podklade ktorého sa vytvoril pojmový slovník kresťanského učenia o prirodzenom práve.

Grécku filozofiu charakterizuje aj jej snaha o rôzne nové riešenia pri hľadaní odpovedí na otázky o prapôvode všetkého, čo nás obklopuje, o problémoch človeka pozorujúceho svet, ale i seba samého.

Ďalšia kapitola je venovaná vzniku kresťanstva a kresťanskej filozofie v období patristiky a scholastiky. Pre sv. Augustína, ako i T. Akvinského, ale aj pre iných veľkých filozofov je Boh najvznešenejším predmetom filozofie. Svet, ktorý vidí T. Akvinský a starí Gréci, je však na rozdiel od sveta Augustínovho svetom v plnosti jeho tvarov, ktoré sa ponúkajú našim zmyslom. V tom spočíva to, čo sa u T. Akvinského nazýva "svetskosťou". Dokonalé poznanie Boha však môžeme získať len vierou, ale ani to nie je ešte dokonalé pochopenie. Až na onom svete môžeme poznať Boha takého, aký je v skutočnosti, a proti tomu je filozofické i teologické poznanie v tomto živote iba tieňom.

Chronologicky po stredoveku nasleduje obdobie novoveku, charakterizované humanizmom a renesanciou, politickými učeniami N. Machiavelliho, J. Bodina, prvými utópiami T. Moora, T. Campanellu, moderným právnym myslením, protestantskou reformáciou (M. Luther, J. Kalvín), katolíckou reformáciou (F. Vitoria, F. Suarez) a právnym humanizmom. Charakteristickou črtou politického myslenia v období humanizmu a renesancie, ako zdôrazňuje A. Krsková, je revolta voči scholastike. Novoveké právne myslenie je poznačené individualizmom, voluntarizmom, ako aj subjektivismom a právnym pozitivizmom. V tejto časti venuje autorka pozornosť začínajúcej epoche európskych právnych dejín, modernej právnej filozofii, konkrétne H. Grotiovi, B. Spinozovi, s. Pufendorfovi, G. W. Leibnizovi, Ch. Wolfovi a ďalším autorom, ako i dôsledkom doktríny racionálneho prirodzeného práva, politickým teóriám 17. storočia (T. Hobbes, J. Bossuet...). Charakteristickou črtou politických koncepcií tohto obdobia je prirodzeno-právny konštitucionalizmus a kontraktualizmus, ako i predstava novodobej občianskej spoločnosti.

Druhú polovicu 18. storočia charakterizuje osvietenstvo, preferujúce pojem rozumu, slobody, pokroku. V osvietenstve ide o silný dôraz na vedu, univerzálne princípy a racionalitu.

A. Krsková tu venuje pozornosť aj J. Lockovi, Ch. Montesquieovi a J. J. Rousseauovi a zdôrazňuje myšlienku zrodu nového chápania zodpovednosti štátnej moci pred spoločnosťou, ako i jej legitimity.

V ďalšej časti publikácie autorka venuje pozornosť I. Kantovi a G. W. F. Hegelovi. U I. Kanta autorka zdôrazňuje individualizmus prirodzeného práva a u Hegela sa zameriava na učenie o absolútnom duchu, ktorého súčasťou je aj filozofia práva.

Pozornosť si zaslúži kapitola venovaná liberalizmu, ktorá je nielen pokusom o definíciu liberalizmu, jeho dominant a vývoja, ale i analýzou liberalizmu v jednotlivých krajinách: anglického liberalizmu (J. Bentham, J. S. Mill, H. Spencer, A. E. D. Acton); francúzskeho liberalizmu (B. C. de Rebeque, A. C. de Tocqueville) a liberalizmu strednej Európy (W. von Humboldt, R. von Mohl, L. von Stein a ďalší). Zároveň uvádza socialistickú i kresťansko-demokratickú kritiku liberalizmu.

V súvislosti s liberalizmom treba vyzdvihnúť aktuálnosť problematiky, ako i snahu autorky postihnúť čo najširšie dimenzie občianskej spoločnosti (najmä etický individualizmus a sloboda jednotlivca, spoločenská zmluva, snaha o konsenzus).

Predposledná kapitola práce je venovaná rôznym socialistickým doktrínam a ich hodnotám, akými sú kolektivismus, sociálna rovnosť a spravodlivosť.

V poslednej, 10. kapitole venuje autorka pozornosť historickým základom právneho pozitivizmu, variáciám právneho pozitivizmu až po jeho novšiu tvár - normativizmus (H. Kelsen, F. Weyr) a novopozitivistickú právnu vedu (H. L. Hart, N. Bobia). Zdôrazňuje predovšetkým názor, že filozofickým zdrojom právneho pozitivizmu boli črty charakteristické pre empirizmus, individualizmus, ako i myšlienku, že právny pozitivizmus je súčasťou mnohých doktrín právnej vedy.

Šírka záberu, ako i kultivovanosť jazyka, ktorým sa autorka prihovára čitateľovi, sú devízami, ktoré robia publikáciu *Kapitoly z dejín európskeho politického a právneho myslenia* zaujímavou a pútavou a pomáhajú čitateľovi zorientovať sa v problematike, ktorá nie je záležitosťou iba minulosti, ale i bezprostrednej súčasnosti.

Jarmila Chovancová

PhDr. Jarmila Chovancová, CSc.
Katedra teórie práva PF UK
Šafárikovo nám. 6
811 06 Bratislava
SR